

ՎԱՍՏԱՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱՆԿԻ

Պոչխարիոյ համար	12 Ֆր.
Տարեկան	6 »
Լեզուակաւ	»
Արտասահմանի համար տարեկան	15 »
Լեզուակաւ	8 »

Սակերիկայի համար	3 շր.
Տարեկան	1.50 »
Լեզուակաւ	»

Մանուցումն տոյր առաջին երեսին համար 40 ս. իսկ վերջին երեսի համար 20 սակերիկ է. երեսին աւելի սակերիկներու համար 20 0/0 գնդ կըլլայ:

Վաստայի համար մ. ոքի 10 սակերիկ

ՇԱՐՋՈՒՄ

ՎՐԱԳԻՐ ԱՉԳԱՅՆՆԵՐ ԲԱՂՊԻՍԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԿԻՂՐ ՏՐԱԿՈՒՄ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ ՕՐԵՐԸ

R. P. Kalemcarian, (Auteur), Mechhiantsstengasse, W. 4.

Նամակ եւ դրամ դրկեղ Տրագրոսփակսն հասնելու

Редакция на вѣстникъ "Шаржумъ" Варна

Redaction du journal "Charjourn" Varna (Bulgarie)

Արտասահմանի համար մեկի (20 ՍԱՆԹԻՄ) Պոչխարիոյ համար մեկի (15 ՍԱՆԹԻՄ)

Գրութիւնք եւ չեն տրուիր

ՎԱՍՏԱՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱՆԿԻ ԳՐՈՒԹՅԱՆ ԲԱՆԿԻՆԵՐԸ ՊԵՏԻ Է ԿԱՆԿԻԿ ՎՃԱՐԷ

ԳԵՐԵՉՍԱՆՆԵՐԸ

Գերեզմանները կան. որոնք խորանի շէր չափ նուիրական եւ Ստրուշանի մը նման յուրանական են. խորհրդաւոր ու խտտեղիներու նման՝ անոնք աշխարհի ամէն կողմերը ցրուած են եւ գէպի իրենց կը քայնեն մարդկութիւնը յոգնած. մարդկութիւնը չարչարուած. Ո՛չ փոռութիւնը եւ ո՛չ ալ նեխումն են որ կ'արտաբերեն այդ թուրքերը. այլ գարունը, գարունը իր կարմիր վարդերով ու կապոյտ երազներով. Այդ տեսակ գերեզմաններու մէջ ամփոփուած են բոլոր ժամանակի եւ բոլոր ազգերու այն Մեծ դասակները, որոնք իրենց սրտերը լայն բացած մարդկային անարգարութեան եւ ծով վշտի առաջ, իմացականութիւնը անսուտ եւ անմահ գաղափարներով տողորած՝ ձեռքերը անկեղծութեամբ պարզած են եղեր ընկերին, մերձաւորին, նմանին՝ զայն իր ստրկութեանէն, թշուառութեանէն եւ կամ փտանգէն ապատելու համար եւ մարդկային յառաջադիմութիւնը, զէպի ազատ վաղորդայնի պայծառ առաւօտներու ճամբաները ասոնցմով է, որ յարգուած է, եւ որոնց գերեզմանները զարձած են այն անվերջ սանդղակի աստիճանները, որ ձգտուած է սոցիալական անասնական մարդուն եւ արծուային թռիչքներ առնող գերմարդուն միջեւ, եւ որոնց վրայէն մարդկութիւնը աստիճան առ աստիճան զէպի կատարելութիւնն ու աստուածութիւնը կը բարձրանայ. Աւերանի՛ այն ազգերուն եւ ժողովուրդներուն, որոնք այդ սանդղակի մէջ գոնէ քանի մը աստիճաններու վրայ յուղիչ հպարտութեամբ մը մտանանիչ կրնան ընել ումերն է՝ ըսելով. Իսկ եօթին անգամ երանի՛ այն անմահ առիւծներուն, որոնց գերեզմաններէն աստիճաններն են կազմուած:

Եւ մնչ կը մնայ մոլեւանգ ազանգաւորի մը գերագոյն ակնա-

ծութեամբ ծունկի գալով պաշտել այդ հոյաթուրքերը, որոց ծոցերուն մէջ մոխրացած սրտերը մեր բարորութեան համար են զարկելու լուռը... Սրտե՛ր, որոնք կարծես դեռ կը շարունակին զարնել մայր-հողին մութ խաւերուն տակ եւ ցաւէն կը կծկին մարդկութեան զրկուած մասի ամէն մէկ հեկեկանքի հետ, եւ անոր ամէն մէկ ժպտի հետ արեւներու պէս կը բոցավառուին:

ԱՐԵՒԵԼԸ

Լոնտոնի հայանպատ միջազգային համաժողովն սկիզբն ունիս 29ին գումարուեցաւ. «Թան» լրագիրը հետեւեալ խմբագրականը գրած է. որուն շահեկանութիւնը կը հարկագրէ զմեզ թագմանարար ներկայացնել զայն. «Շարժում» ընթերցողներուն.

«Օրինաւոր յուզումը որ առաջ եկաւ Ստամբուլի ջարդերու վերաբերմամբ եւ Մակիդոնիոյ բարեկարգութեան աստրո-նոսական այնքան անբաւարար ծրագրին խառնուի՛ գործադրութեամբ, արտայայտուեցաւ ոչ թէ միայն Եւրոպայի ազատական երկիրներու խորհրդարաններուն մէջ յարուցուած վիճարանութիւններով. այլ Լոնտոն հաւաքուած միջազգային պատգամաւորներու համաժողովով մը. Անկիւ. ամբիկեան Ընկերութեան հրատարակող եւ Պալքաններու քոմիթէին աջակցութեամբ. Մեծն Բրիտանիոյ, Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ ներկայացուցիչները իմի գումարուեցան ուսումնասիրելու համար այն միջոցները, որոնցմով արեւմտեան երեք մեծ պետութեանց իրական գործակցութիւնը կրնայ ստացուիլ:

Անգլիացի երեսփոխան մը, Մ. Պրայս, Ֆորայն Օֆիսի նախկին պետական գեր. քարտուղարը, կը նախագահէր, քովն ունենալով, իբր գեր. նախագահ,

Ֆրանսացի երեսփոխան մը, Պ. Մրանսիս ար Բրէսոննէ, եւ բազմաթիւ անդամներ բրիտանական խորհրդարանին երկու գահլիճներէն պատիւն ըրած էին իրենց աջակցութիւնը շնորհելու այս այնքան շահեկան գաղտնի իրենց ներկայութեամբն ու իրենց խօսքերովը:

Նախագահն ու գեր նախագահը օրակարգը բացատրելէ եւ լայն գծերով անհրաժեշտ գործողութեան ծրագիրը արտագրելէ ետքը, համաժողովը յաջորդաբար լսեց հոյակապ ատենասխօսներ, ինչպէս Բոչէսդրի ե. պիսկոպոսը, սոքթէօր Թալպօթ Գերագոյն եկեղեցւոյ պետերէն մին, Հարֆօրտի եպիսկոպոսը, սոքթէօր Բէրսիվալ՝ ամէն ազատութեանց կտրիճ խոսյանը, Ապրտինի կոմսը՝ Իռլանտայի նախկին փոխարքայ եւ երկու անգամ Բանտայի ընդհանուր կառավարիչ ու Կլատտոնի հաւատարիմ աշակերտը, բոքթ. Վիսթլէք՝ միջազգային իրաւագիտութեան հոյակապ վարպետը, լորտ Սթէմուր՝ նախկին կառավարիչ գաղթականութեանց, Սըր Բէննիուէյ՝ երեսփոխանաց ժողովի պահանջական կուսակցութեան անդամներէն զանազաններէն մէկը, սըր Թոմաս Ֆոուէլ Պիլքրիթը՝ «Ապօլիտիօնիզմի» մեծ անուններուն արժանաւոր ժառանգորդներէն մին, պ. Օքօննոր Բոուէր՝ Իռլանտացի նախկին հոյաթիւրական երեսփոխան, պ. թ. Բ. Օքօննոր՝ սրամիտ հրապարակախօս ու երեսփոխան, սոքթէօր Ակար Պիթ, եւն. ծրանսաւ Իտալիա իրենց ներկայացուցիչներով կը նկերանային այս օգտակար վիճարանութեան:

Համաժողովէն սա՛ դուրս եկաւ որ, երեք ազատամիտ ազգերու քաղաքական մարդոց մէջ «Իրաւանութիւն կայ թուրքիոյ վրայ միահամուռ ու կորովի գործողութեան մը ստիպողականութիւնը ընդունելու մասին. Երեք պետութեանց միջեւ այնքան բարեազգօրէն ու սրտագինորէն

հաստատուած համաձայնութիւնը որուն խախտումը քաղաքակրթութեան, յառաջդիմութեան եւ մարդկութեան գաղտնի անհրաժեշտ մը պիտի տար—պէտք է միեւնոյն ասեմ փաստուի եւ ամբանայ ծառայելով կարգին ու խաղաղութեան վերահաստատումին կայսրութեան մը մէջ, զոր բանապետութեան խօսկան ձեռնարկները շարունակ կը խռովեն ու կամայցնեն:

Խնդիրը ոչ թէ վտանգի ենթարկելն է սթաթու քուօ մը զոր իրաւի կամ յանիրաւի դիւանագիտութիւնը անհրաժեշտ կը նըկատէ Եւրոպայի ապահովութեան եւ հաւատարակչութեան համար, այլ յարգելով հողային արդի սահմանագծումները գործադրել այն տրամադրութիւնները գաշնագրին, որ Թուրքիոյ գոյութեան հիմնական պայմանաթուղթը եւ անոր իրաւաբանական միակ վաւերագիրն է. Անհրաժեշտ է որ Սուլթանը, վայելած անկախութեան մը փոխարէն, զոր մարդասպանութեան համար միայն կիրարկեց, տուժէ փրկանքը այդ ամբողջութեան որ ուրիշ պատճառ եւ գոյութեան ուրիշ իրաւունք չունի, բայց եթէ եսական յաջողանքներ չեղողացնելը:

Խնդիրը հոն է որ, գոյութիւն ունեցող գաշնագրիները գործադրուին. մանաւանդ Պերլինի 23 եւ 61 յոդուածները, ապահովելու համար, առանց ցեղի կամ կրօնի խտրութեան. բոլոր բնակչութեանց, կեանքի, ապահովութեան եւ ազատութեան երաշխաւորութիւնները, եւրոպական հակողութեան տակ. Այս բոլոր հիմնական կէտերուն համար համաժողովին պատգամաւորներուն մէջ կատարեալ համաձայնութիւն գոյացած է:

Ի՞նչեւ այստեսակ ցոյցի մը կարեւորութիւնը խիստ ակնյայտ է, քանի որ ի լոյս կը բերէ յառաջդիմութեան գլուխը կանգնած ազգերու զգացումներն ու հայեացքները. սակայն այս հաւաքման բուն առաւկանը չէ այդ

ՃԱՐՈՆԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԵՂԹՈՒԹԻՒՆ ԿՐ

— 0 —

Թօքթօի վաճառականական ճեմարանի աշակերտներէն մէկը հետեւեալ ոտանաւորն է հեղինակել . որ և խկոյն ապուած է ճա- րոնական բոյսը իրերթերու մէջ :

Ի ՁԵՆ

— 0 —

Լիատուրի ձիւնապատ եզերքներուն վրայ Ձէ՞ք յսեր ոգիներու ձայները Անոնց մասին , որոնք բնական այդ աւազներուն վրայ Տաք կոտի մէջ , և ա՛նա այդ է որ կը խօսի Մաթ Գիշերու ան մէջ : Ժնչդեա սամպրոպի պայտիւններու նման Դուրսը ծովին վրայ թնդանթները կ'ոտնան .

— Որ և է նոյլ չը մնաց
Սոզէնի սոսկալի թշնամիներէն .
Այստեղ իսկ մղուած
Արգար պատերազմէն յետոյ — :

Եւ սպանալից փոթորկի ամպեր կը կազմուին Այնտեղ երկնքի վրայ , ուր արեւը մայր կը մտնայ՝ Սոխաքուի սուր ապառաժներուն ետեւ : Ի՞նչ ճակատագրի պիտի մասնուի ժողովուրդը . Որ այստեղ իր իրաւունքը քաջ գործերով կը պաշտպանէ :

Կողակներու կոտի վայրենի ազդակէն Արեւելքի հին արքայական տունը կը դրոշմ սարսելով՝ Որ ստրկութիւնը կ'ապառնայ երկիրներուն : Ըսէ՞ք . երբ սէրը մարի , որ մեր մէջ կ'ապրի . Եւ որ Գոնֆուցիուսը խօսքով ու գրով՝ Որ մեզ համար մի եւս ստրուկուց . Ըսէ՞ք , ի՞նչ ճակատագրի պիտի մատնուի այն անոնք ժողովուրդը . Որ ճնշուած՝ կորսնցուցեր է իր ազատութեան իրաւունքը . Ատոր համար , սրտապնդուեցէք վատ թշնամու գէժ . Միջինուոր մարդկանց կեանքը պիտի փրկել . Միայն՞ք և գտնակներու եղէք , Ազատեցէք նրկիրը ստրկութեան շղթաներէն :

Ընդարձակ Ամուրի արեւմտեան կողմերը , Որ ատենք 5000 զօներ ծովը քնցին . Վայրկէն մահով մեռած և զետր նետուածները Վրէժ կը պահանջեն , բայց աս բաւական չը համարուեցան :

Եւ Գիշերը այս սարսափ օրերուն մէջ պատուաւոր տեղ մը բռնեց . Անոնք ոճրագործներ են անոնք իրենց դրօշակի պատիւը կանա- րեւ պատմութիւնը ըստ արժանոյն արժանազրէ [գէն] Արեւմտեան թիւններու հաշիւը , որ երկիրը կը բողբեն :

Դո՛ւ խաղաղութեան մասին կը խօսիս , Պահեցի՛ր խօսքդ . Ձոր դու տուած էիր , և այժմ կ'ուզես կլիել , ըսէ՛ . Մանջուրիան և ամբողջ Հիւսիսը : Ո՛չ , այնտեղ , ուր առաւօտը Աւէնէն առաջ արեւի լոյսը կը նշմարէ . Այնտեղ կայ կղզիներու պետութիւն մը՝ Փուզա անուանուած , Եւ իր արի շարքերը ինչպէս քինախնդիրներ է դրկած :

Մինչեւ որ նորէն սրբազան խաղաղութիւնը իր պայծառ լոյսը մեր եզերքներուն շող տայ , իր իմաստուն Մերքուրի աստուծոյ գաւազանը նորէն իշխէ մեր երկրին վրայ . Այն ատեն պիտի ձգտինք հայրենիքի փառքը մեծցնելու , Բայց այժմ , քանի զեւ զէնքերը կը չողան և դէպի կոխ Մերոնք կ'երթան , մենք Մարտն ենք պաշտելու . Գնացէ՛ք , եղբայրներ Յաղթանակը ձեզ կ'սպասէ :

Ոտանաւորը լաւ ըմբռնելու համար անհրաժեշտ են հետեւեալ բացատրութիւնները :

Սոզէնի Գորէայի ճարտնական անունն է : «Արգար պատերազմ» գարձուածքով՝ հեղինակը կ'ակնարկէ Ձին-Ճարտնական պատերազմի վրայ 1894-95 ո՛ւր ճարտնագիթ Պորտ-Արթուրը առին , բայց Ռուսիոյ , Ֆրանսայի և Գերմանիայի ցանկութեամբ կրկին ետ տալ ստիպուեցան : Սօփաքու կ'անուանուի Գորէայի միջոցով անցնող լեռնաշղթան : Ամուրի արեւմտեան կողմերը խօսքերով՝ Պուզո-Վեսչենսքի կոտորածի վրայ կ'ակնարկուի : Փուզո՝ Ճարտնագիթ բա նաստեղծական անունն է : Մերքուրի գաւազանը , որ ժլպճառա- կանութեան խորհրդանշանն է , նաեւ Թօքթօի վաճառականական ճեմարանի նշանն է :

(Ն. Յ. Պ.)

— 0 —

Հէ՛գ մարդկութեան մէկ ոտը գոտ Հայրենիք մը ունի՞մ թշուառ . Չ'օգրուած անոր մեռնիլ աննշան Ո՛հ սոսկ այս է ցաւ ինձ համար . Պ. Մարտիան

Թուով մէ . որ չը պայտիւր , այլ կը փնտաւի և անգործածելի կը դառնայ . Եանթ մ'է , որ իր գայրոյթի ամպը , բուն մէջ իսկ կ'անդամայ . առակ ժայռի մը կուրծքը մտուիլ կարենա լու . նման անբնական վախճան մո- նեցաւ և Գրգօն , գնդակներու և ա- րերու մահին սահմանուած այդ թի- զախ ուխտաւալը : Բայց օ՞վ կրէ՞ թէ Գրգօն կը մեռնին ... Թէ կոտի գաշտ վրայ , թէ թիարաններու շի- թաներու և թէ անկողնի մէջ ման- ցած յեղափոխականներն այ իրենց շարքերը ունին , որոնք քաճէն մէկա- պատմական շարժման կուգան իր- քերուն գոտեպնդուելու ... Հայրուկի- կըր գէնքը ձեռքին կիրճերու բար- րութիւններէն , կամ ժայռերու ետե- ւէն կը նայէ միացող ու աւեր Հա- րենիքի վրայ կուրծք կուրծքի կը գո- ճանի հետ , երբ անոր սիրտը կը լին- ուի և աչքերը կը թրջին . արդե՞ղ ո՞վ է անոր սրտուցը սրբող և ան- նոր վճակարուութեան շեղանջը , և թէ ոչ իր մայացած յեղափոխական- րէնքը , անոր ուրուականը , Եւ որ- պէս զի մեծք յեղափոխական մարտի- րենք և անձկագին կարօտով զայն փնտնելը , ուստի պէտք է , որ մեզ անոր ծոցին մէջ վեզ սպասող դիմեց- ունենա՞ք : Միմի՞՞ Քրտուճկ փրակ սիրուելու մը մահէն յետոյ , այլևս սիրեկանի համար կեանքը նշանաւ . Թիւն ունի , Դուրեանը կ'ըսէ՝— Սր- տեր խուսկի կը նմանին , միշտ օր չ'այրին անուշ հոտ չ'են տար . . .

Գրգօն մար , իր ամբողջ քրքի- զական դուրսեան մէջ , և թէ մի- թարութիւն մը կուտայ , այդ այն է , որ թէպէտ չ'ընկաւ այն վայրեցուն մէջ , ուր իրաւունքի և արգառ- թեան յուսահատական պայքարը կը մղուի , գոնէ ամփոփուեցաւ այնպիսի երկրի մը մէջ , ուր հայութիւնը իր հարազատներու ցաւին ու սուգին ան- տարբեր կ'օտարանայ :

Պուլկարիոյ մատաղ սերունդը , զի գրեթէ ազատագրուած է օտարադու- մէն , զայթականութեան և մղուած յեղափոխական քարոզութեան շնոր- հիւ , աննշտ ծագիկներով ու յար- զանքներով պիտի պահպանէ անոր հողաթուածը : Գրգօն սիրտը ծովի եւ զերքէն պիտի խօսի շարունակ պո- լիարանայրուան այն երկրի մասին , որ ծովէն անդին է , և ո՛ւր արեւմտ- ցունքը զեւ հետու է զազրեցնելու օ՞վ գիտէ , թեքիս նոր սերունդի մե- ղէն գտնուին երիտասարդներ , որ լին- լով ու ըմբռնելով Գրգօն արտի պատ- զամները՝ ուղեւորուին դէպի մաքա- ոտմի վայրերը , իրենց արեւնով լին- լու հայրերու աններելի անարթե- րութիւնը :

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տարանել . 18 յունիս

Սուգի եւ տխրութեան երկար սա- րիներէ ետքը , հիմա , ուրախու- թեան ու ցնձութեան օրեր յախ- զե-ին մեր քաղաքին Հայրութեան

խիստ ծանօթ հոգեկան դրութիւ- նը անգամ մը եւս ապացուցանել . Անոր նպատակն էր կազմակեր- պել ներքաշնակ և հաւասարա զօր- ցործողութիւն մը կառավարու- թեանց վրայ , անոնց բարի կա- մեցողութիւնը քաջալերել , ա- նոնց նուանդը արծարծել , ստա- նալու համար այն հասարական գիմոււմը օրով կարելի պիտի ըլ- լայի . Դուռնէն խլել անհրաժեշտ փոփոխութիւններն ու բարենո- րոգումները :

Լօրտ Լանտուոն , համաժողո- վին ուղղած պաշտօնական մէկ գրութեան մեջ , ստանձնած է , զիւնազարտական բոլոր խոհե- մութիւններով անշուշտ , կարգ մը բարոյական պատասխանա- տուութիւններ զորս գործադրել տալ միայն և միմիայն հասարա- կաց կարծիքին գործն է : Անեղի- բայելի է որ Պ. Տէլքասէ սլ նոյն զգացումները կը տածէ , որուն յաճախ հրապարակային և պաշ- տօնական փաստը տուած է , ինք- զինքը այսպէս զանազանելով իր կարգ մը նախորդներէն :

Այս ժամուս , երբ Աստուծի Հա- յերուն սխտէմագիթ բնաջնջու- մը վերսկսած է , և յայտնա պէս մակեղանական բարեկարգու- թեանց կատակերգութիւնը կը խաղցուի , պէտք է ու կը բաւէ որ ազատական պետութիւնները , անշուշտ աջակցութեամբ Արե- սելքի մէջ ապախչիչներու տը- խուր քաղաքականութիւնը գեռ չընդգրկող միւս գահիճներուն , իրարու հետ համաձայնին հե- տեւեալ կէտերուն վրայ :

- 1.— Պաշտօնանկութիւն Ձէքի փայայի և Ֆէրիտ պէյի : 2.— Գործադրութիւն 61 յոգ- ուածի՝ 1895ի ծրագրին կիրար- կումով : 3.— Մակեղանիոյ միջազգային ուստիկանութեան աւելացում : 4.— Հաստատում եւրոպական հսկողութիւն երկու երկիրներու վրայ :

Երբ անգամ մը այս համեստ ծրագիրը օրոշուի , կը բաւէ իս- կոյն Ռ. Դրան ազդարարել և ա- նոր զգացնել որ ընդդիմութեան պարագային պիտի կատարուի մին այն ծովային ցոյցերէն , որ- ընք Պերլինի գաշնագրէն ի վեր հինգ անգամ տեղի ունեցած և ո- ընք միշտ յաջողեցան :

Ա Ձ Դ

Կը խնդրուի Հրանդ Վլդանէսեա- նէ (Պուլսեցի Գանտիլիթի) որ իր հաս- ցէն իմացնէ , ստիպողական գործի մը համար , հետեւեալ հասցէին

Օնիկ Բարսեղեան Արեւելեան տպարան Վառնա

համար Սասնոյ վերջին ապստամբական եւ ինքնապաշտպանութեան շարժումները բոլոր ալ ողբերած են, ներքին, խորունկ գոհունակութեան զգացում մըն է որ Տարսառէլի բոլոր հայերուն զէմքին վրայ կը նըշմարտի: Առ ահի, ակնարկներով միայն մեր հրճուանքը իրարու կարասայտենք: Մեր բերանները մուծել կը միան բայց սրտերը կարծես նոյն զգացումներով երեքտրականացած վերսր կը փնտռեն, վերսր կամարդկացնեն:

Մեր ուրախութիւնը մանաւանդ այն կէտին մէջ կը կայանայ, որ Սասունցիք իրենց զէնքի ուժով յաջողեցան աստիկ նպատակներ հասնող մանքներու մէջ հայկական գաղտը կրկին արծարծել եւ քաղաքական աշխարհի օրուան նիւթը դարձնել:

Այս ուրախութիւնը երեւոթներուն հանդէպ որքան ալ մեր գոհունակութիւնը արդարացի ըլլայ, սակայն սիրեցողիքը պարզապէս յանձնարարական անոնց ուժը նսեմացնել:

Արդարեւ, եթէ օտարական հայ մը մեր քաղաքը այցելելով ակնասես ըլլայ այն կնիցադին գոր կը վարեն, անպայման պիտի վարճուրի: Աղտոտ, ցած ու անխոցած աստատարներու տակ, շուռնչն ու ծուխն մատարագած ապականեալ մթնոլորտի մը մէջ, տասնեակներով մարդիկ շատերը պանդուխտ, մտերմ վայտէ ցածրիկ, կրթ սեղաններու առջեւ քարացած կը պոստն, կը ճշան կը հայտնեն կարծես հինաւուրց թշնամիներ ըլլան իրարու: Ասոնց մէջ ամենէն աւելի աչքի կը զարնեն Ռուսապիները: Ասոնց սովորական խօսակցութիւնը հայտնաբեր, անհասկացողի կատակը զիրար սպաննելն է: Երբ զէմ զէմի կանցնին, կարծես թուրք ու հայ ըլլան, իսկոյն զիրար սպաննելու կեղծն:

Ռուսապի հայրենակիցներ, մտացէք ձեր այդ կործանիչ ու անպատուարներ սովորութիւնները: Տեսէք հեռուն, Սասունի հսկայ բարձունքներու վրայ, ձեր արիւնը կրող ձեր միւս եղբայրները մահու եւ կեանքի կռիւ կը մղեն զազանացած թշնամիին զէմ: Դուք ալ ինչ միտնոյն ճշտութիւն ենթարկուած էք ապրելու քան թէ մարդ, ձեր ազատութեան հասարակութիւնը իրենց կեանքը կը զոհեն յայտարար: Վայրկեան մը ձեզեզք ձեր սրտմտի կիրքերը, ձեր ճշմոյսը եւ թիւնները եւ սրտովիդ հեռուն գացէք, մինչեւ այն բարձունքները որ Անգրանիներն ու Վահանները իրենց քաղաքներուն հետ կուրծքերնին զէմ տուած են զազանին զնդակներու տարափին, ինչով զոհեցիք մինչեւ այսօր անոնց: Բայց զէմ ասկէ ետքը ձեր պարտքը կատարելու մի յապաղէք:

Բան մը խօսք ալ տեղական անցողարձերու մասին ըսեմ

արեւի ետքը, ետ տալով դրամը աննելու համար անագին կոխ եւ ծեծ սպաննալով, այսօր ոստիկաններու հրամանատար, աւագակապետ Հաճի Անճա փաշա կողուած շունն է որ բանայիբ գացող խղճ վաճառականներէն 1500 ոսկի կը կողոպտէ, ըսպանալով բոլորն ալ բանտարկել եւ ապրանքները կաղնու ընել տալ: Այս տեսակ արաքներու շարքը սահման չի կայ: Արդէն երկրին մէջ զորամ շահել անկարելի է, իսկ շահածդ ալ ասանկ աւազակներ շարունակ կը կողոպտեն:

Վերջին լուր մըն ալ: Տեղւոյս զաւանթներէն եւ Լարսաքի շրջականերէն պատերազմական զօրք, միւսթափը եւ լէտիֆ հաւաքելով դէպի Տէտկազ կը ճամբուին, Մակեկեպոնիոյ մէջ այս աշնան ծագելիք յեղափոխութեան առաջը առնելու համար:

Յղբակից

ՆԱՄՍԿ ՍՄԵՐԻԿԱՅԷՆ
—(10)—
Նէշուէ, 29 յունիս

Ամսոյս Ձեր կերակէն Հայ Յեղ. Դաշնակցութեան տեղիս կոմիտէն, կրկին անգամ փայլուն հրապարակային ժողով մը ունեցաւ: Արտասովոր բազմութիւն մը այս անգամ ալ փութակցած էր ներկայ գտնուելու: Ամերիկեան դորմարաններու մէջ մտնուած ու ջանքատուած դարբն հայաստանցիներ անգամ մը եւս եկած էր լսելու յեղափոխական քարոզները եւ աւելի մտնէն ծանօթանալու հայ յեղափոխական կազմակերպութեան ու իրեն հայրենիքի ոտնակոխուած իրաւունքները ձեռք բերելու միջոցներուն:

Ժողովին առաջին ատենախօսքը, ընկեր պ. Աղբաւ, պերճախօս հրատարակեալ պարզեց հայ ազգի գոյութեան սպաննացող վտանգը եւ ներկաներու ու շարքութիւնը հրախրեց մասնաւորապէս զէպի Սասնոյ շարժումները ու մանրամասնօրէն բացատրեց թէ ի՞նչու համար երկրորդ կտրմիք Սուլթանը անկէ միջոց ի զործ դրաւ իր սարկներ առաջ գծած ձրազիրը այսօր իրագործելու: Պատճառը շատ պարզ է, ըսաւ, որովհետեւ այսօր ամբողջ Եւրոպան իր ուշը դարձուցած է զէպի ծարազոյն արեւելք: Թուրք բարբարոս կառավարութիւնը ուզեց օգտուիլ այդ պատեն առիթէն, եւ ջանաց միանգամ ընդմիջել վերջ մը տալ Սասունի ազատ բարձունքներուն վրայ թառած հայ ֆէզայիներուն, որպէսզի, իր խելով, կարենայ մէկ անգամէն լուծել հայկական խնդիր ըստաձը: Բայց անիկայ չը յաջողեցաւ, որովհետեւ այսօրուան Սասունցին այն չէ ինչ որ էր 94ին, անիկայ այսօր տաճկին սուրին զէմ սուր բարձրացուցած եւ անհասարակ հերոսական կռիւ կը մղէ: Յետոյ խօսեցաւ արտասահմանեան հայութեան մասին եւ իր խօսքը ուղղելով մասնաւորապէս անոնց որոնք երկուքի այս օրերուն սկսած են քննադատական վայրցներ բարձրացնել, ըսաւ՝ ճշայ յեղափոխական կազմակերպութիւնը իր ուժեր ներածին շարժով աշխատած է ու կաշխատի երկրին յեղ. պահանջներուն գոհացում տալ: Եթէ այսօր հայ ժողովուրդը կուզէ եւ կամ կը փափագի, որպէսզի սկըսուած կռիւը աւելի տեւական ըլլայ,

եւ հայ յեղափոխականը յաղթական դուրս գայ, ուրեմն անիկայ ջանալու է իր միջոցները ներածին շարժով ուժ տալու նիւթապէս եւ բարոյապէս, որովհետեւ կոտոր տեղուցութիւնը հայ ժողովրդին օժանդակութեան կախում ունի միայն, եթէ հայ ժողովուրդը շատ օգնէ, կոտոր շատ կը ըլլայ, քիչ օգնէ, քիչ կը ըլլայ»:

Վրոնցէք սղերք» յաղթելէն յետոյ ընտ բարձրացաւ մեր երկրորդ ատենախօսքը, ընկեր պ. Արամ Աշոտ: Կորովի շնորհով պարզեց ներկայ քաղաքական հանգամանքները եւ կենդանի փաստերով ցոյց տուաւ թէ ամենէն նպաստաւոր պարագան է որ կը ներկայանայ հայերու համար, ջանալք օգտուիլ անկէ: Մեզի համար, ըսաւ, շատ մը նպաստաւոր պարագաներ ներկայացած են, բայց մենք չենք կրցած օգտուիլ անոնցմէ, ինչու որ այդ ատենն մեր ժողովուրդը գիտակցութիւն չունէր. աշխարհի մէջ խելացի ազգերը անոնք են, որոնք գիտեն պարագաներէն օգտուիլ: Խօսելով դիւանագիտական շարժումներու մասին՝ յարեց թէ «միայն զիւանագիտութիւնը փարա չընեն, անոր հետ պէտք է կապուի նաեւ քաղաքական շարժումները այսինքն «Կուր» որովհետեւ մէկը առանց միւսի չը կրնայ ըլլալ. դիւանագիտութիւնը եւ քաղաքական շարժում պէտք է անպատճառ գուզընթացաբար քալեն եւ ատոր համար է որ Դաշնակցութիւնը կրք մէկ կողմէն կը ջանայ դիւանագիտական շարժում ստեղծել, միւս կողմէն ըրնաւ չի մտնար նաեւ քաղաքական շարժումը—կուր: Այս է միակ փրկութեան ճամբան, չի չկրնէք այդ ճամբէն, թէեւ անիկայ այժմ շատ անեղ եւ քարոտ է մեզի համար, բայց երթալով աւելի կը լայնայ եւ կը մաքրուի: Մեզ նման շատ մը ազգեր քալած են այդ ճամբէն եւ վաղ թէ ուշ կրցած են իրենց տեղերը հասնիլ»:

Յետոյ յարգելի ատենախօսք քանի մը խօսելով ցոյց տուաւ թէ որքան մեծ ծառայութիւնները մատուցած է հայ ազգի ազատագրութեան գործի համար «Փրօ Արմէնիան» եւ ի նպաստ «Փրօ Արմէնիայ» ի հաւգանակութիւն մը բացաւ: Չնայելով որ երկար ատեն ի վեր տեղիս գործերը շատ թոյլ են, ներկաներէն շատերը մասնակցեցան եւ շուտով գումարը հասաւ 17 տուարի—85 ֆրանքի—եւ ժողովին յաջորդ օրը խրկուեցաւ: «Փրօ Արմէնիայ» ինչ ու փոխարէն քանի մը կարեւոր տեղեր թերթ ապսպրուեցաւ:

Վրէն հայերը երգով ժողովը փակուեցաւ եւ ներկաները մեկնեցան խիստ յուզուած եւ սրտապնդուած: Երուսաղի Պոյաճեան

ՊԱՏԵՐԱԶԱԸ
—(10)—

Երեքշաբթի օրը Պորդ-Արթուրը պաշարող ճարտական բանակը մէկ շատ նշանաւոր եւ բերդաքաղաքը պաշտպանողներու համար շատ շարագուշակ քայլ մը ըրաւ զէպի առաջ: Տասնազարական հոգիներէ բաղկացած երկու զօրաբանակներ Պորդ Արթուրին մօտեցան եւ հիւսիսէն եւ հիւսիս արեւելքէն, եւ նոյն քանակութեամբ մէկ ուրիշ գունա

նոյն օրը Թաթուշան լեռան հիւսիսարեւելեան կողմէն դրաւ, որու գագաթը ուսական արեւելեան ճակատ կազմող Դրակոնովի անուանուած բերդերու շրջանէն միայն հինգ քիլօմէթր հեռու է: Իսկ հինգշաբթի օրը ճարտարապետ արեւելեան Դրակոնովի ամրութիւններու առաջը կառուցած 16 թիւ ամրութիւնը: Այս ամրութիւնը գրաւելէն եւ պաշարման թնդանօթները շարելէն յետոյ ճարտարներու համար շատ քիւրին է զէմը գտնուած Դրակոնովի-ամրութիւններու գիծը աւերակ դարձնել:

Թիւ 16 ամրութեան գրաւումը անով նշանաւոր է, որ ճարտարապետ աշակերտը կը արիւն նաեւ ասոր շատ մօտիկ ընկնող դէրք մը, ուրկէ կարող են վայրկեանապէս Պորդ-Արթուրը պաշտպանող իջան անուանուած ամրութիւնները օչնչացնել, ուրկէ յետոյ հովիտի ճամբայով կրնան քաղաքը առաջանալ:

Այս կերպ վարուեցան ճարտարապետ Թաթուշան Գրաւ Թ-եան կը ղեկավարէր պաշարման գործը: Ծիւղ է, որ Զինացիք և Ռուսները միեւնոյն չեն, ինչպէս և նոյնը չեն ամրութիւններն ու բերդերը, սակայն չը պէտք է մոտանալ, որ ճարտարապետ այն ժամանակ Պորդ-Արթուրը վերցուցին ընդամէնը 42 թիւ դանօթով, մինչդեռ այժմ նոքա ունին 180 թիւ դանօթ: Ասկէ շատ թօկօ-ի հզօր նաւատորմի զուսպեց ցամաքի կողմէ սկսուած ճարտական յարձակումը ծովի կողմէն պաշտպանելու: Երբ ուղեւորը սկսին սեղալ քաղաքին ու նաւահանգստին վրայ, շատ դժուար պիտի ըլլայ բերդապահ բանակի համար դիմագրութիւնը, մանաւանդ որ ուղեւորը ազատ անկիւն մը չը պիտի կրնան ունենալ:

(Ն. Յ. Պ.)

ՍՈՒՉԱՎԱՅԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ
—(10)—

Սուչավայի հայ գաղութն ալ սկսած է իր արժանաւոր գիրքը գրաւել հայկական ներկայ տագնապալի կացութեան մէջ, ջանալով իր պարտքը կատարելու, նիւթապէս ու բարոյապէս: Այն սկզբնական հանգանակութեանէն ետքը, զոր ձեռնարկեցին քանի մը շարքութիւնը առաջ ի նպաստ Սասունի քաղաքներու և յօգուտ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, այս անգամ ալ հետեւեալ հեռագիրները զրկած են երեսփոխան Պ. Մրանսիս տը Բրէսանսէի, նամակով մըն ալ իրենց զգուցումներն ու իզձերը յայտնելով անոր, և ի փոխարէն Պ. Մրանսիս տը Բրէսանսէէն ստացած են հեռագրու գոհացուցիչ պատասխան մը:

Պատճէն հեռագիրներու Պ. Մ. տը Բրէսանսէ երեսփոխան. բալէ Պուրպօն

Բարիք

Սուչավայի (Պուքովինա) Հայոց եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը փութայ ձեռնադրել իր ջերմագին շնորհակալիքը և հաւաստիքն իր խիստ խորունկ երախտագիտու-

թեան, այն պերճախօս ճառին համար զոր արտասանեցիք Խորհրդարանին մէջ, ինպատիւ իր գլխաւոր արժանի գծրոյց հայրենակիցներուն:

Ասպետ Վարդեան տր Բրունքուլ

Պ. Յր. տը Բրէսանու երեսփոխան Բալէ Պուրպօն. — Բարից

Սուչափայի (Պուրփինա) հայ երիտասարդութիւնը Ձեզ կարտաշարէ իր ամենէն անկեղծ շնորհակալութիւնը այն պաշտպանութեան համար զոր ցոյց տուիք ինչպէս իր գծրոյց հայրենակիցներուն:

Հայ երիտասարդութիւն Սուչափայի

Իսկ նամա ի թարգմանութիւնն ու Պ. Բրէսանուէի պատասխանը յաջորդ թուով պիտի հրատարակենք:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հ Ա Յ Ա Ս Ս Ա Ն

Թուրքիա իր պաշտօնական նօթային մէջ կը յայտարարէ — ի թէ Անգլիա, Ֆրանսա և Ռուսիա յորջօրէն պնդեն Հայաստանի մէջ բարենորոգումներ մտցնելու համար, այն աստիճանի վայր որ քիւրդերը հայերը պիտի հալածեն:

— Պոլսոյ մէջ լուր կը պատի թէ Անգլիան, Ֆրանսան ու Իտալիան խիստ դիմումներ ըրած են Բ. Իրան պահանջելով կոտորածները դադարեցնել Հայաստանի մէջ, հակառակ պարագային երեք պետութիւնները ոչ հաճելի միջոցներ պիտի ձեռնարկեն:

— Պոլսէն կը հեռագրեն որ եւրոպական հիւպատոսներէն եկած հեռագրներու համեմատ, Սուշի գաւառին կացութիւնը խաղաղած է, Վնասուածները թէ ուտելու և թէ սերմացու հացահատիկներ ընդունած են:

— Յունիս 27ին Իթիթրպուրկէն Պերլին կը հեռագրեն թէ ներքին գործոց նախարար Բլէպէ կովկասեան իշխանութեանց խըստիւ հրամայած է հսկել հայերը, որոնք ապստամբութիւն կը պատրաստեն:

Թիֆլիզի մէջ յեղափոխականներու ժողով տեղի ունեցեր է, որուն մէջ որոշուեր է հրոսարմբեր կազմակերպել, Թուրքիա զրկելու համար:

Փ Ո Ւ Ր Ք Ի Ա

4. Պօսէն 8 յուլիս թուականով պուլխարական հեռագրական գործակալութիւնը կը հերքէ «Հազարի առած այն հեռագրը, իբր թէ երկու փոխադրանաւոր քանի մը հարիւր փոխառական հայեր 4. Պօսէն տարած ըլլայ, որովհետեւ Բ. Իրան կը վախճայ թէ յեղափոխութիւն մը ծագի:

— Յէտինայէն Վիկենա կը հեռագրեն թէ թրքական երկու վաշտ զինուորներ, որոնք կը զրկուէին ճկօտար, ըմբոսացեր են ամսակունին շտանայնուն համար: Բոլոր սպաները ձերբակալուած են: Եկօտարի վայրն ըմբոսացումին տարածման առջևը առնելու համար, բոլոր ըմբոսացողներուն ուճիկները վրձարբեր է:

— Յունիս 25 Բ. Իրանը շրջաբերականով մը խնդրած է պետութեանց որ համաձայնին ընդունի զորոշման վերջին նոր ստորագրուած մէկէն սկսեալ, օտարականներուն համար, յայտարարելով որ ոչ ոք ուրիշ սակար է թուրք պետութեան շահերուն:

— Պերլ. Թագուր ստոյգ պարիւրէ կիմանայ թէ Անգլիա նոր նախապաշտպաններ ըրած է Բ. Իրան Ռուսիոյ քանի մը նախընթացումներէն անցնելով թողելուն համար. Անգլիա թուրքիոյ այդ յայլը ձառնի զէմ չեզոքութիւնը խանգարել ընդունելով, ըստ պառնայած է, իբրեւ ձառնի զաշնակից, համապատասխան միջոցներ ձեռնարկել, ի թէ ուրիշ ուսական նախարարներ ձարտանելէն:

— Յունիս 27ին Սելանիքէն Վիկենա կը հեռագրեն թէ պուլխար յեղափոխականները Սելանիքի և Սէրէզի մէջ 12 մարդ սպաներ են: Վերջին 20 արբուրուն մէջ հրոսարմբերուն թիւը աւելցած է:

ՌՈՒՍԻԱ

— Պերլ. Թակ. թերթին Բեթերպուրկէն կը հաղորդեն որ, իրապէս ծարր լըջօրէն զբաղած է Տիխամիրովի պրօչիւրին գաղափարներովը, որուն մէջ կը խօսուի սահմանադրութեան ձերբադրի մը մասին:

— Վարչափայէն կը հեռագրեն թէ Հէրցէլի թագման օրը բոլոր հրէա վաճառականները խանութներին գոցեր են. ոստիկանութիւնը ստիպեր է խանութները բանալ, վաճառականները մերժեր են և այդ պատճառով խռովութիւններ տեղի ունեցեր են, քանի մը հոյի ձերբակալուեր են, բայց վերջը ազատ արձակուեր:

ՖՐԱՆՍԱ

Իրեսփոխանական ժողովի կազմած քննիչ յանձնախումբը կոմ. րի կաշառման մասին ոչ մէկ փաստ կամ յշտան գտած է կոմ. րի որդիոյ վրայ բարդուած մեղադրանքին առթիւ: Յանձնախումբը առաջարկած է Պ. կոմպի ցաւակցութիւն յայտնել այդ տարածուած լուրերուն առթիւ: Ու նր. կատողութիւն ընել գատական

պաշտօնեաներուն որոնք սկիզբէն այնչափ թիթեւաբար վերաբերուած են այդ խնդրին:

ՌՈՒՍ—ՃԱՐՈՆԱԿԱՆ Պ Ա Տ Ե Ր Ա Չ Մ

Ճարտական ուղղագիտութեան հնարքն այն է, որ Ռուսները ստիպուած են 300 քիլոմէթրէն աւելի տարածութիւն ունեցող ճարտական եակատի ետեւ թագնուած թշնամու գիտաւոր ուժերն ու կեդրոնացումները փնտրել Այս պատճառով կուրպատակինը շատ անախաճակի դրուած է մասնուած, որուն և ողորդական աղէտի մը մասնուիլը շատ ալ անհաւանական չէ. քանի որ ճարտարագիտական զարգացումներն են, գիտն թշնամու ուժը և կեդրոնացումները, և որ ամէնէն էականն է, գիտն իրենց շարժումներու նկատմամբ գերզմանական լուծելու պահել:

— Հոսի վրայով Թօքիօն Լ. Նոսն հեռագրի մըն է ստացուած. որով քանի մը ժամանակէ ի վեր Գորոգիի հիւանդ ըլլալը կը ծանուցուի, Հակառակ բժշկներու խորհուրդին հրամանատարութեանը չուզեր հեռանալ եւ կը շարունակէ բանակի յառաջխաղացումը կառավարել, նոյն իսկ ճակատը կուզէ երթալ, Վերջին տեղեկութեանց նայելով աստիճանութիւնը այս վերջին օրերս զգալի կերպով լաւ է:

— Լիօնանկէն Հոսի վրայով Լոնտօն կը տեղեկացուի թէ Հօան կի մօտ տաք կուի մ'է տեղի ունեցեր, ուր գեներալ Գրաֆ Գելլերը 4000 հոգի ունէր: Ճարտարապետը յարձակեցան անոր վրայ կէս գիշերին, որուն հետեւեց յուսահատական և արիւնահեղ կրօնի մը, և ուր 350 ուսաներ ընկան, և որմէ յետոյ ուսական զուտերը մեծ անկարգութեամբ փախուստի դիմեցին, նոյն աղբիւրէն կը տեղեկացնեն, որ ճարտարներու նպատակն է ուսաներու գէպի Լիօնանկէն ետքաշուիլը կտրել, և մէկ մեծ պատերազմ անխուսափելի է:

— Գորոգիի գերի ընկած մէկ ուս սպայի մը յայտներ է թէ ճարտարներու նպատակն է հարաւային Մանջուրիան գրաւել և Պորտ-Արթուրը առնել, որմէ յետոյ Պորտ-Արթուրը նոր պատնէշներով ու մերձերով պիտի ամրացուի և աւելի հեռուն նետող թնդանօթներով զինուի: Սը ըլլալէն յետոյ ճարտարք պիտի սպասեն, որ Ռուսները զան և նորէն առնեն Պորտ-Արթուրը, բան մը, որ Ռուսներէն բացի անհնարաւորապէս չի կրնար զրամական զոհողութիւն պահանջելէն, 800,000 թարմ զօրքի պիտի կարօտի:

— Գերի ընկած ճարտարք ըստ պայ մը պատասխաներ է իրեն տրուած հարցումի մը թէ — Ռուսական սահմանագիծը պիտի ըլլայ Պայքալ ծովը —:

— Բնօթէրի գործակալութիւնը Ձիֆուէն կիմանայ թէ հոն հասած չինացիները կը պատմեն որ 800

ուս զիսկներ տեղափոխեր են Բորթ-Արթուրէն, որոնց մէջ կը գտնուին եղբր և երկու բարձրաստիճան սպաներու զիսկներ, Անոնք պատմեր են նաեւ որ անցեալ ամբողջ շաբթուան մէջ Ռուս ճակատամարտեր տեղի ունեցեր են:

— Բեթերպուրկէն յունիս 27 Պերլին կը հեռագրեն թէ Յարրորոյցած և կուրի զաշա երթալ և անձամբ զօրքերը կառավարել, Իւրօրաթիւն հրամարած է ու է կերպ երաշխարթի միջկու որ նոր 500,000 զինուոր չը գտնուի:

ՃԱՐՈՆԱԿ ԶԻՆՈՐՈՆԵՐԸ

Ոթարու քաղաքի բնակիչները և ձկնորսները խնդրագիր տուած են իշխանութեանց և երկու բերսփոխանական ժողովներու, որուն մէջ ցուցադրելով ձկան առետրին անկման պատճառները փնտրելու, կառավարութեան կը խնդրեն անմիջապէս գրաւել Սախուլին կղզին, որ առաջ կը պատկանէր ճարտին: Ստոր հետ միասին ձկնորսները իրենց այդ ծրագիրը գործադրելու համար կառավարութեան կառաջարկեն իրենց ծառայութիւնները, որպէս զինուորական ուժեր չը խըլուին զլիսաոր նպատակէն:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սօֆիայի մէջ տեղի ունեցեր է սպառնական կուսակցութեան, Թատուլափառներուն, համագումարումը, որուն մասնակցեր են 1100 պատգամաւորներ:

Ժողովը բացեր է ինքը Պ. Ռատուլափառ յայտարարելով թէ «Տագի թիւով պատգամաւորներուն ներկայութիւնը արդէն կապացուցանէ որ այդ կուսակցութեան մէջ ոչ մէկ բաժանում տեղի չունի, այլ քանի մը փոստաւէր մարդիկ իրենց անձնական փորի ցաւերուն բաւարարութիւն աւալու համար, ճիգեր թափեցին կուսակցութիւնը բաժնել, բայց չի յաջողեցան և իրենք միայն կուսակցութիւնէն դուրս մնացին: Ժողովի մէջ խօսեր են Պ. Պէչէվ, Վաչէվ, նախկին նախարարներ, կուսակցութիւնը զլաւագոյն ձգտողներուն խափու գաղափար տելով:

Ա Չ Դ

Հայրենիքի գաղափար — Մ. Վարանդեանի հրատարակութիւն 2. Յ. Իտալիացիութեան ի ժնէվ: Գին 1 ֆր. Վառնայի մէջ կարելի է գնել Բարկէն-Սիւնի ընթերցարանէն:

Отговорникъ Мурадъ-Ераносянъ Печатница «Възвѣность» Варна